

Результати досліджень щодо словникового запасу з української мови школярів закладів загальної середньої освіти з польською мовою навчання є такими: високий рівень – 45%, достатній рівень – 41%, середній рівень – 14%. Під час спостережень за учнями на перервах, у позаурочний час виявлено, що, спілкуючись між собою, з учителями, школярі поперемінно надають перевагу то українській, то польській мові. Попередньо встановлено, що у родині із них українською мовою спілкується 38%, українською і польською мовами – 14,3%; із друзями 57,1% учнів розмовляють українською мовою, 14,3% – українською і польською. Результати анкетування школярів щодо уподобань української мови як пріоритетної у спілкуванні – 47,6%.

У результаті інтерв'ювань та анкетувань учителів української мови ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин з'ясовано методи, прийоми (які, на думку педагогів, є найбільш ефективними для збагачення словникового запасу молодших школярів); оптимальні види необхідного навчально-методичного забезпечення (що потребує розроблення); теми, над лексикою з яких слід більш ґрунтовно попрацювати у 2-4 класах.

Отримані експериментальні дані буде враховано під час визначення психолого-лінгвістичних основ методики збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Т. П. Хорошковська, н. с.

Одним із аспектів наукового дослідження відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури є “Формування в учнів 1–4 класів усного мовлення на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин у контексті компетентнісного підходу”.

У ході дослідження проаналізовано нормативні документи системи освіти, психологічну, психолінгвістичну, педагогічну та методичну літературу, дисертаційні дослідження; з'ясовано сутність ключових понять, зокрема “усне мовлення”, яке є досить широким і багатоаспектним, передбачає роботу з формування орфоепічних навичок, граматичних, аудіативних умінь, умінь діалогічного й монологічного мовлення, словникову роботу; окреслено пріоритетність

усного мовлення над писемним на початковому етапі навчання української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин; визначено концептуальні засади дослідження: особистісно орієнтований, комунікативний і компетентнісний підходи до навчання мови.

Здійснений аналіз літератури дав можливість виявити, що проблема формування вмінь усного мовлення молодших школярів – не нова для сучасної української науки. Проте більшість досліджень присвячені формуванню й розвитку вмінь усного мовлення учнів початкових класів на уроках української мови як рідної або стосуються російськомовних школярів. Проблема ж мовленнєвого розвитку учнів – представників інших національних меншин залишається малодослідженою вітчизняними науковцями.

У дослідженні враховуються психолінгвістичні особливості засвоєння української мови як другої, результати порівняльного аналізу мовних систем української та рідної (молдовської, польської, російської, румунської, угорської) мови учнів, спорідненість / неспорідненість мов, специфіка мовного середовища, а також пріоритетність розвитку мовленнєвої компетентності учнів.

Результати експериментальної роботи показали, що на початковому етапі навчання української мови позитивний вплив на формування мовленнєвих умінь неукраїнськомовних учнів має використання вправ і завдань з опорою на наочність, зокрема предметних, ситуативних малюнків, серії сюжетних малюнків, вправ на дії з предметами, підстановчих тощо.

Отже, формування навичок і вмінь усного мовлення молодших школярів на уроках української мови в контексті компетентнісного підходу є важливою і актуальною проблемою.